

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. kovo 15 d.^{1*}

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Sąjungos teisė — Privatiems asmenims suteiktos teisės — Teismo padarytas pažeidimas — Prejudiciniai klausimai — Kreipimasis į Teisingumo Teismą — Galutinės instancijos nacionalinis teismas“

Byloje C-3/16

dėl *hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) 2015 m. gruodžio 23 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. sausio 4 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Lucio Cesare Aquino

prieš

Belgische Staat

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta (pranešėja), teisėjai J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. G. Fernlund ir S. Rodin,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. lapkričio 23 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Lucio Cesare Aquino, atstovaujamo advokatų M. Verwilghen ir H. Vandenberghe,

— Belgijos vyriausybės, atstovaujamos C. Pochet ir M. Jacobs, padedamų advokatų E. Matterne, D. Lindemans ir F. Judo,

— Europos Komisijos, atstovaujamos J.-P. Keppenne ir H. Kranenborg,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

¹ — Proceso kalba: nyderlandų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 267 straipsnio trečios pastraipos, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio antros pastraipos ir 52 straipsnio 3 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Lucio Cesare Aquino ir *Belgische Staat* (Belgijos valstybė) ginčą dėl su deliktine atsakomybe susijusio prašymo.

Teisinis pagrindas

- 3 2006 m. lapkričio 30 d. *Koninklijk besluit tot vaststelling van de cassatie-procedure bij de Raad van State* (Karaliaus dekretas, kuriuo nustatomas kasacinis procesas Valstybės taryboje) (*Belgisch Staatsblad*, 2006 m. gruodžio 1 d., p. 66844) 18 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Jeigu tyrėjas nusprendžia, kad skundas nepriimtinas arba atmetinas, vyriausiasis kancleris apie ataskaitą informuoja skundą pateikusį asmenį, o šis turi trisdešimt dienų pareikalauti tęsti procesą, kad būtų išklausytas.

Jeigu skundą pateikęs asmuo neprašo būti išklausytas, vyriausiasis kancleris perduoda bylos medžiagą kolegijai, kad ši konstatuotų atsisakymą bylinėtis <...> Apie tyrėjo ataskaitą šalys, kurios jos dar nėra gavusios, informuojamos tuo pat metu kaip ir apie sprendimą.

Jeigu skundą pateikęs asmuo prašo būti išklausytas, Valstybės tarybos narys nutartimi nustato datą, kada šalys turi pasirodyti.

Pranešdamas skundą pateikusiam asmeniui apie ataskaitą apie skundo nepriimtinumą arba atmetimą, vyriausiasis kancleris nurodo šią dalį.

2. Jeigu tyrėjas nenusprendžia, kad skundas yra nepriimtinas arba atmetinas, kolegijos pirmininkas arba jo deleguotas Valstybės tarybos narys tiesiogiai nutartimi nustato posėdžio, kuriame skundas bus nagrinėjamas, datą.“

- 4 Pagrindinėje byloje taikomos redakcijos 1973 m. sausio 12 d. *gecoördineerde wetten op de Raad van State* (Konsoliduoti įstatymai dėl Valstybės tarybos) (*Belgisch Staatsblad*, 1973 m. kovo 21 d., p. 3461) 21 straipsnio septintoje pastraipoje, taikomoje ir ieškiniams dėl panaikinimo, ir kasaciniams skundams dėl administracinių teismų sprendimų, nustatyta:

„Egzistuoja skundą pateikuso asmens atsisakymo bylinėtis prezumpcija, jeigu tas asmuo nepateikia jokio prašymo tęsti procesą per trisdešimt dienų nuo pranešimo apie tyrėjo ataskaitą arba pranešimo, kad taikoma 30 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa, kuriame siūloma skundą atmesti arba pripažinti nepriimtinu.“

- 5 Pagrindinėje byloje taikomos redakcijos 1980 m. gruodžio 15 d. *Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen* (Užsieniečių atvykimo į valstybės teritoriją, gyvenimo, įsikūrimo ir išsiuntimo įstatymas) (*Belgisch Staatsblad*, 1980 m. gruodžio 31 d., p. 14584) (toliau – 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymas) 39/60 straipsnio antroje pastraipoje numatyta:

„Šalys ir jų advokatas per posėdį gali pateikti savo pastabas žodžiu. Negali būti nurodomi kiti pagrindai, išskyrus tuos, kurie nurodyti ieškinyje arba skunde.“

- 6 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo 39/67 straipsnyje numatyta:

„Dél [*Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba)] sprendimų negali būti teikiama nei prieštaravimų, nei trečiųjų asmenų prieštaravimų, nei prašymų peržiūrėti. Dél jų gali būti paduodamas tik kasacinis skundas, numatytas Konsoliduotų įstatymų dėl Valstybės tarybos 14 straipsnio 2 dalyje.“

Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

- 7 Italijos pilietybę turintis apeliantas pagrindinėje byloje gyvena Belgijoje nuo 1970 m.
- 8 2006 m. lapkričio 23 d. *hof van beroep te Antwerpen* (Antverpeno apeliacinis teismas, Belgija) nuosprendžiu apeliantas pagrindinėje byloje buvo nuteistas skiriant septynerių metų laisvės atėmimo bausmę.
- 9 2011 m. lapkričio 9 d. apeliantas pagrindinėje byloje pateikė prašymą įregistruoti jį Masmeheleno savivaldybėje (Belgija). 2012 m. vasario 23 d. *Dienst Vreemdelingenzaken* (Užsieniečių reikalų tarnyba, Belgija) informavo jį apie 2012 m. vasario 22 d. sprendimą, kuriuo atsisakė leisti apsigyventi ir nurodė palikti nacionalinę teritoriją dėl viešosios tvarkos ir nacionalinio saugumo priežasčių (toliau – 2012 m. vasario 22 d. sprendimas).
- 10 2012 m. kovo 6 d. apeliantas pagrindinėje byloje apskundė tą sprendimą *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba, Belgija). Remdamasis Teisingumo Teismo jurisprudencija atitinkamoje srityje, suinteresuotasis asmuo 2012 m. gegužės 15 d. paprašė to teismo pateikti prejudicinį klausimą dėl 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77, ir klaidų ištaisymas OL L 229, 2004, p. 35, ir OL L 197, 2005, p. 34; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, ir klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47), 16 straipsnio 4 dalies ir 28 straipsnio 3 dalies c punkto išaiškinimo.
- 11 2012 m. rugpjūčio 24 d. sprendimu *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) atmetė jai pateiktą skundą kaip nepriimtina, motyvuodama tuo, kad skunde nenurodyta jokių pagrindų. Tas teismas visų pirma atsisakė tenkinti apelianto pagrindinėje byloje prašymą pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą, motyvuodamas tuo, kad tas prašymas buvo pateiktas prieš pat teismo posėdį ir suinteresuotasis asmuo nenurodė jokios priežasties, kodėl minėtas prašymas negalėjo būti pateiktas anksčiau.
- 12 2012 m. rugsėjo 24 d. apeliantas pagrindinėje byloje apskundė tą sprendimą kasacine tvarka *Raad van State* (Valstybės taryba, Belgija). Tyrėjui nusprendus, kad kasacinis skundas yra nepriimtinas, nes nėra tinkamų pagrindų, suinteresuotasis asmuo per numatytą terminą nepaprašė tęsti proceso, kad būtų išklausytas. Todėl 2013 m. balandžio 4 d. *Raad van State* (Valstybės taryba), remdamasi Konsoliduotų įstatymų dėl Valstybės tarybos 21 straipsnio septinta pastraipa, konstatavo, kad egzistuoja prezumpcija, jog apeliantas pagrindinėje byloje atsisako bylinėtis.
- 13 2010 m. birželio 27 d. apeliantas pagrindinėje byloje inicijavo procesą *strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismo, bylas nagrinėjančio nyderlandų kalba, bausmių taikymo teismas, Belgija), kad jam būtų skirtas elektroninis stebėjimas. 2012 m. kovo 2 d. sprendimu minėtas teismas tokį prašymą atmetė. Kitu – 2012 m. gegužės 23 d. priimtu – sprendimu tas pats teismas atmetė ir apelianto pagrindinėje byloje prašymą atleisti jį nuo bausmės lygtinai.

- 14 Tuomet apeliantas pagrindinėje byloje dėl pastarojo sprendimo pateikė kasacinį skundą *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas, Belgija). Savo skunde jis, be kita ko, teigė, kad skundžiamas sprendimas priimtas pažeidžiant Direktyvos 2004/38 16 ir 28 straipsnius, ir prašė dėl to kreiptis į Teisingumo Teismą. *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas) 2012 m. birželio 19 d. sprendimu atmetė kasacinį skundą ir pažymėjo, kad neprivalo inicijuoti prejudicinio sprendimo priėmimo procedūros Teisingumo Teisme, nes apelianto pagrindinėje byloje nurodyti pagrindai yra nepriimtini dėl procesui *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas) būdingos priežasties.
- 15 2012 m. lapkričio 21 d. sprendimu *strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismo, bylas nagrinėjančio nyderlandų kalba, bausmių taikymo teismas) leido taikyti elektroninį stebėjimą apeliantui pagrindinėje byloje, o 2013 m. rugpjūčio 14 d. sprendimu atleido jį nuo bausmės lygtinai, kaip šis buvo prašęs.
- 16 Prieš tai, 2012 m. rugsėjo 6 d., apeliantas pagrindinėje byloje pateikė naują prašymą įregistruoti jį Masmecheleno savivaldybėje. 2013 m. balandžio 22 d. ši savivaldybė išdavė jam iki 2018 m. balandžio 3 d. galiojantį leidimą gyventi.
- 17 2012 m. rugpjūčio 31 d. apeliantas pagrindinėje byloje kreipėsi į *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismas, bylas nagrinėjantis nyderlandų kalba) ir prašė:
- įpareigoti Belgijos valstybę atšaukti 2012 m. vasario 22 d. sprendimą, nes tas sprendimas prieštarauja Direktyvos 2004/38 nuostatomis,
 - konstatuoti, kad *strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismo, bylas nagrinėjančio nyderlandų kalba, bausmių taikymo teismas) savo 2012 m. gegužės 23 d. sprendime ir *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas) savo 2012 m. birželio 19 d. sprendime nepagrįstai pripažino jo teisę gyventi šalyje „abejotina“ ir taip pat nepagrįstai atsisakė atleisti jį nuo bausmės lygtinai,
 - įpareigoti Belgijos valstybę sumokėti 25 000 EUR dydžio kompensaciją už tai, kad *strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismo, bylas nagrinėjančio nyderlandų kalba, bausmių taikymo teismas), *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas) ir *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) pažeidė Sąjungos teisę, nes šie teismai, priėmę sprendimus kaip galutinės instancijos teismai, pažeidė Sąjungos teisę ir jiems tenkančią pareigą kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.
- 18 2013 m. gegužės 27 d. sprendimu *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismas, bylas nagrinėjantis nyderlandų kalba) atmetė šį ieškinį kaip iš dalies nepriimtina ir iš dalies nepagrįstą. Tuomet apeliantas pagrindinėje byloje apskundė tą sprendimą apeliacine tvarka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 19 *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas) dėl 2012 m. vasario 22 d. sprendimo konstatavo, kad jis, pažeidžiant Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 2 dalį, motyvuotas tik tuo, jog apeliantas pagrindinėje byloje anksčiau yra baustas baudžiamąja tvarka. Todėl tas teismas įpareigojo Belgijos valstybę sumokėti apeliantui pagrindinėje byloje 5 000 EUR dydžio sumą, taip atlyginant dėl to sprendimo padarytą neturtinę žalą.
- 20 Dėl žalos, kuri susidarė dėl nurodyto *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) padaryto Sąjungos teisės pažeidimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad apeliantas pagrindinėje byloje viename iš praleidus terminą pateiktų dokumentų prašė to teismo pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui ir kad tas prašymas 2012 m. rugpjūčio 24 d.

sprendimu buvo atmestas kaip pavėluotas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat primena, kad *Raad van State* (Valstybės taryba) atmetė dėl to sprendimo paduotą kasacinį skundą dėl atsisakymo bylinėtis.

- 21 *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas) nurodo, kad dėl to kyla klausimas, ar kiekvieno iš trijų teismų, kuriuos paminėjo apeliantas pagrindinėje byloje, atveju yra įvykdytos sąlygos, kurių reikalaujama, kad kiltų Belgijos valstybės atsakomybė.
- 22 Dėl *strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismo, bylas nagrinėjančio nyderlandų kalba, bausmių taikymo teismas) prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad nė iš vieno bylos medžiagos dokumento nematyti, jog apeliantas pagrindinėje byloje minėto teismo būtų prašęs pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą. Vėlesni to teismo priimti sprendimai, kurie visi tapo galutiniai, nebuvo susiję su jokių procesų dėl panaikinimo, todėl suinteresuotasis asmuo negalėjo dėl to patirti kokios nors žalos. Taigi negali egzistuoti pagrindas kilti Belgijos valstybės atsakomybei to, kad minėtas teismas vykdė teisminę funkciją.
- 23 Dėl *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad 2012 m. rugpjūčio 24 d. sprendimu prašymas kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą buvo atmestas motyvuojant tuo, jog tas prašymas buvo pateiktas prieš pat teismo posėdį gautame procesiniame dokumente ir nebuvo nurodytas joks pagrindas, kodėl tas prašymas negalėjo būti pateiktas anksčiau.
- 24 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atkreipia dėmesį į tai, kad dėl to sprendimo paduotas kasacinis skundas *Raad van State* (Valstybės taryba) nebuvo nagrinėtas nei iš esmės, nei dėl jo priimtumo, nes, kadangi per įstatyme numatytą terminą po pranešimo apie tyrėjo ataskaitą nebuvo paprašyta tęsti proceso, buvo konstatuota, kad egzistuoja teisinė prezumpcija, jog apeliantas pagrindinėje byloje atsisako bylinėtis. Todėl kyla klausimas, ar tokiomis aplinkybėmis minėtas sprendimas turi būti laikomas priimtu teismo, kuris yra galutinės instancijos teismas, nes kasaciniame procese nebuvo atliekamas vertinimas iš esmės. Apelianto pagrindinėje byloje prašymas, kad *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) kreiptųsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, iš tiesų buvo atmestas motyvuojant tuo, kad buvo pateiktas procesiniame dokumente, į kurį nebuvo galima atsižvelgti dėl jo pateikimo laiko.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Belgijos valstybės atsakomybė už Sąjungos teisės pažeidimą gali kilti dėl galimos klaidos, padarytos vykdant teisminę funkciją, jeigu tai yra akivaizdus pažeidimas. Atsisakymas inicijuoti prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą gali reikšti Sąjungos teisės pažeidimą.
- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, reikia nustatyti, ar *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas) atsisakymas tenkinti prašymą pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą pagrindinės bylos aplinkybėmis yra SESV 267 straipsnio, siejamo su Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa ir 52 straipsnio 3 dalimi, pažeidimas.
- 27 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) vykęs procesas pažeidė Chartijos 47 straipsnio antrą pastraipą ir 52 straipsnio 3 dalį, nes ši taryba nusprendė, kad viena proceso taisyklė draudžia tenkinti prašymą pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą. Tas prašymas iš tiesų buvo atmestas motyvuojant tuo, kad buvo pateiktas procesiniame dokumente, į kurį nebuvo galima atsižvelgti dėl jo pateikimo laiko.
- 28 Galiausiai lieka klausimas, ar buvo atmesta pažeidžiant SESV 267 straipsnį.

29 Šiomis aplinkybėmis *hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo bylose *Köbler* (2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas, C-224/01, EU:C:2003:513) ir *Traghetti del Mediterraneo* (2006 m. birželio 13 d. sprendimas, C-173/03, EU:C:2006:391) suformuluotą jurisprudenciją dėl valstybės atsakomybės už klaidingus teismų veiksmus, susijusius su Sąjungos teisės pažeidimu, galutinės instancijos teismu turi būti laikomas teismas, kurio sprendimas nagrinėjant kasacinį skundą neperžiūrimas, nes pagal nacionalinę proceso taisyklę neginčytinai preziumuojama, kad kasatorius, kasaciniame procese pateikęs dokumentą, atsisakė bylinėtis?
2. Ar – atsižvelgiant taip pat į Chartijos 47 straipsnio antrą pastraipą ir 52 straipsnio 3 dalį – su SESV 267 straipsnio trečia pastraipa suderinama tai, kad nacionalinis teismas, kuris pagal šią ESV sutarties nuostatą privalo kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, prašymą pateikti prejudicinį klausimą atmeta vien dėl to, kad prašymas pateikiamas dokumente, į kurį pagal taikytinas procesines taisykles reikia neatsižvelgti dėl pavėluoto pateikimo?
3. Ar tokiu atveju, kai aukščiausias bendrosios kompetencijos teismas nenagrinėja prašymo pateikti prejudicinį klausimą, manytina, kad – atsižvelgiant taip pat į Chartijos 47 straipsnio antrą pastraipą ir 52 straipsnio 3 dalį – pažeidžiama SESV 267 straipsnio trečia pastraipa, jei šis teismas prašymą atmeta motyvuodamas vien tuo, kad klausimas nepateikiamas, „kadangi pagrindai yra nepriimtini dėl su procesu *Hof* susijusios priežasties“?

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 30 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 267 straipsnio trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę gali būti skundžiami, vis dėlto gali būti laikomas galutinės instancijos teismu, jeigu kasacinis skundas dėl šio teismo sprendimo nebuvo nagrinėtas dėl to, kad kasatorius atsisakė bylinėtis.
- 31 Pirmiausia primintina, kad pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą nacionaliniai teismai, kurių sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiami teismine tvarka, privalo kreiptis į Teisingumo Teismą (šiuo klausimu žr. 1982 m. spalio 6 d. Sprendimo *Cilfit ir kt.*, 283/81, EU:C:1982:335, 6 punktą).
- 32 SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje numatyta pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą su prejudiciniu klausimu taikoma bendradarbiaujant nacionaliniams teismams, kurie įpareigoti taikyti Sąjungos teisę, ir Teisingumo Teismui, kad visose valstybėse narėse būtų užtikrintas tinkamas Sąjungos teisės taikymas ir vienodas aiškinimas (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *X ir van Dijk*, C-72/14 ir C-197/14, EU:C:2015:564, 54 punktą).
- 33 Be to, šios SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje numatytos kreipimosi pareigos tikslas, be kita ko, yra neleisti kurioje nors valstybėje narėje susiformuoti Sąjungos teisės normų neatitinkančiai nacionalinei teismo praktikai (šiuo klausimu žr. 2005 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Intermodal Transports*, C-495/03, EU:C:2005:552, 29 punktą).
- 34 Teisingumo Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad galutinės instancijos teismas pagal apibrėžtį yra paskutinė instancija, kurioje privatus asmenys gali remtis Sąjungos teisėje jiems pripažįstamomis teisėmis. Galutinės instancijos teismai privalo nacionaliniu lygmeniu užtikrinti vienodą teisės normų

aiškinimą (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 34 punktą ir 2006 m. birželio 13 d. Sprendimo *Traghetti del Mediterraneo*, C-173/03, EU:C:2006:391, 31 punktą).

- 35 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad pagal 1980 m. gruodžio 15 d. įstatymo 39/67 straipsnį dėl *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) sprendimų gali būti paduodamas kasacinis skundas, numatytas Konsoliduotų įstatymų dėl Valstybės tarybos 14 straipsnio 2 dalyje.
- 36 Tai reiškia, kad *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) negali būti laikoma galutinės instancijos teismu, nes jos sprendimus gali kontroliuoti aukštesnė instancija, kurioje privatus asmenys gali remtis Sąjungos teisėje jiems pripažįstamomis teisėmis. Todėl jos sprendimai nėra nacionalinio teismo, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiami teismine tvarka, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą, sprendimai.
- 37 Aplinkybė, kad pagal 2006 m. lapkričio 30 d. Karaliaus dekreto, kuriuo nustatomas kasacinis procesas Valstybės taryboje, 18 straipsnio nuostatas kasacinį skundą dėl *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) sprendimo pateikęs asmuo laikomas atsisakiusiu bylinėtis (ir to negalima nuginčyti), jeigu neprašė tęsti proceso per trisdešimt dienų nuo tos dienos, kai jam pranešta apie tyrėjo ataskaitą, pagal kurią skundas yra nepriimtinas arba atmetinas, neturi jokios įtakos tam, kad *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) sprendimai gali būti ginčijami aukštesnėje instancijoje, taigi, juos priima negalutinės instancijos teismas.
- 38 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: SESV 267 straipsnio trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę gali būti skundžiami, negali būti laikomas galutinės instancijos teismu, jeigu kasacinis skundas dėl šio teismo sprendimo nebuvo nagrinėtas dėl to, kad kasatorius atsisakė bylinėtis.

Dėl antrojo klausimo

- 39 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 267 straipsnio trečia pastraipa, siejama su Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa ir 52 straipsnio 3 dalimi, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją teismas turi teisę atmesti prašymą pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą vien dėl to, jog toks prašymas pateiktas dokumente, į kurį pagal taikytinas procesines taisykles reikia neatsižvelgti dėl pavėluoto pateikimo.
- 40 Kadangi, kaip matyti iš atsakymo į pirmąjį klausimą, *Raad voor Vreemdelingenbetwistingen* (Užsieniečių ginčų taryba) negali būti laikoma galutinės instancijos teismu ir kadangi antrasis klausimas grindžiamas atvirkštine prielaida, į antrąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl trečiojo klausimo

- 41 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 267 straipsnio trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad galutinės instancijos teismas gali atsisakyti pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui, jeigu kasacinis skundas turi būti atmestas dėl su procesu tame teisme susijusių nepriimtumo priežasčių.
- 42 Pirmiausia primintina, kad jei nėra jokio teismo skundo dėl nacionalinio teismo sprendimo, tas teismas iš esmės privalo kreiptis į Teisingumo Teismą, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą, kai jame keliamas klausimas dėl ESV sutarties aiškinimo (2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *Consiglio Nazionale dei Geologi*, C-136/12, EU:C:2013:489, 25 punktas).

- 43 Iš SESV 267 straipsnio antros ir trečios pastraipų santykio matyti, kad SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje nurodyti teismai turi tokią pačią vertinimo diskreciją kaip ir visi kiti nacionaliniai teismai, kiek tai susiję su tuo, ar jų sprendimui priimti reikia sprendimo Sąjungos teisės klausimu. Todėl šie teismai neprivalo perduoti juose iškilusio Sąjungos teisės aiškinimo klausimo, jeigu jis nėra svarbus, t. y. tokiu atveju, kai atsakymas į šį klausimą, kad ir koks jis būtų, negalėtų turėti jokios įtakos ginčo sprendimui (2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *Consiglio Nazionale dei Geologi*, C-136/12, EU:C:2013:489, 26 punktas).
- 44 Todėl jeigu pagal atitinkamos valstybės narės procesinės teisės normas SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje nurodytame teisme pateikti pagrindai turi būti pripažinti nepriimtinais, prašymas priimti prejudicinį sprendimą negali būti laikomas būtinu ir svarbiu tam, kad tas teismas galėtų priimti sprendimą.
- 45 Remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, prejudicinį klausimą pateisina ne konsultacinių nuomonių bendraisiais ar hipotetiniais klausimais pateikimas, bet poreikis veiksmingai išspręsti ginčą (2009 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Elshani*, C-459/07, EU:C:2009:224, 42 punktas).
- 46 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas) nusprendė, kad dėl kasacinio skundo, pateikto dėl 2012 m. gegužės 23 d. *strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismo, bylas nagrinėjančio nyderlandų kalba, baudsmių taikymo teismas) sprendimo, nepriimtino pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui nebuvo svarbu, nes atsakymas į šį klausimą negalėjo turėti jokios įtakos ginčo sprendimui.
- 47 Vis dėlto nacionalinėmis procesinės teisės normomis negali būti pakenkta kompetencijai, kurią nacionalinis teismas turi pagal SESV 267 straipsnį, taip pat dėl jų tas teismas negali išvengti jam pagal tą straipsnį tenkančių pareigų.
- 48 Šiuo klausimu primintina, kad, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, jeigu nėra šią sritį reglamentuojančių Sąjungos taisyklių, pagal procesinės autonomijos principą kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje turi būti reglamentuotos teisminių ieškinų ir skundų, skirtų teisės subjektų teisėms užtikrinti, procesinės taisyklės su sąlyga, kad jos nebūtų mažiau palankios nei taisyklės, reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netaptų praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teisės suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (2016 m. kovo 17 d. Sprendimo *Bensada Benallal*, C-161/15, EU:C:2016:175, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 49 Vadinas, dvi kumuliacinės sąlygos, t. y. lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų laikymasis, turi būti tenkinamos tam, kad Sąjungos teisės reglamentuojamais atvejais valstybė narė galėtų remtis procesinės autonomijos principu (2016 m. kovo 17 d. Sprendimo *Bensada Benallal*, C-161/15, EU:C:2016:175, 25 punktas).
- 50 Kalbant apie lygiavertiškumo principą, primintina, kad pagal jį reikalaujama, jog visos ieškiniams ir skundams taikytinos teisės normos būtų vienodai taikomos tiek Sąjungos teisės pažeidimu, tiek panašioms nacionalinės teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams ir skundams (šiuo klausimu žr. 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Pohl*, C-429/12, EU:C:2014:12, 26 punktą ir 2016 m. spalio 20 d. Sprendimo *Danqua*, C-429/15, EU:C:2016:789, 30 punktą).
- 51 Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad Teisingumo Teismas neturi jokių duomenų, kuriais remdamasis galėtų suabejoti pagrindinėje byloje nagrinėjamų procesinių taisyklių atitiktimi šiam principui.

- 52 Kalbant apie veiksmingumo principą, pažymėtina, kad nacionalinė procesinė taisyklė, kaip antai nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, negali būti tokia, kad dėl jos taptų praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti pagal Sąjungos teisę suteiktomis teisėmis (2016 m. spalio 20 d. Sprendimo *Danqua*, C-429/15, EU:C:2016:789, 29 punktą).
- 53 Be to, primintina, jog iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad kiekvienas atvejis, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga pasinaudoti subjektams Sąjungos teisės suteiktomis teisėmis, turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į šios nuostatos vietą visame procese, vykstančiame įvairiose nacionalinėse instancijose, šio proceso eigą ir jo ypatumus. Kartu prireikus reikia atsižvelgti į pagrindinius nacionalinės teismų sistemos principus, kaip antai į teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo principą ir tinkamą proceso eigą (2008 m. vasario 21 d. Sprendimo *Tele2 Telecommunication*, C-426/05, EU:C:2008:103, 55 punktą).
- 54 Nagrinėjamo atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir šalių pastabų matyti, kad *Hof van Cassatie* (Kasacinis teismas) pagal nacionalines procesines teisės normas nepriimtinais pripažino apelianto pagrindinėje byloje nurodytus pagrindus, kuriais šis pagrindė dėl 2012 m. gegužės 23 d. *strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Briuselio pirmosios instancijos teismo, bylas nagrinėjančio nyderlandų kalba, baudmių taikymo teismas) sprendimo pateiktą kasacinį skundą, motyvuodamas tuo, kad nors suinteresuotasis asmuo, nurodydamas šiuos pagrindus, ginčijo vieną iš motyvų, kuriuo tas teismas rėmėsi atmesdamas to asmens prašymą atleisti nuo baudmės lygtinai, tam sprendimui motyvuoti pakako kitų minėto teismo motyvų.
- 55 Todėl neatrodo, kad dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės normos taptų praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti pagal Sąjungos teisę suteiktomis teisėmis.
- 56 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti: SESV 267 straipsnio trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad galutinės instancijos teismas gali atsisakyti Teisingumo Teismui pateikti prejudicinį klausimą, jeigu kasacinis skundas atmetamas dėl su procesu tame teisme susijusių nepriimtino priežasčių, su sąlyga, kad laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 57 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. SESV 267 straipsnio trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę gali būti skundžiami, negali būti laikomas galutinės instancijos teismu, jeigu kasacinis skundas dėl šio teismo sprendimo nebuvo nagrinėtas dėl to, kad kasatorius atsisakė bylinėtis.**
- 2. Į antrąjį klausimą atsakyti nereikia.**
- 3. SESV 267 straipsnio trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad galutinės instancijos teismas gali atsisakyti Teisingumo Teismui pateikti prejudicinį klausimą, jeigu kasacinis skundas atmetamas dėl su procesu tame teisme susijusių nepriimtino priežasčių, su sąlyga, kad laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.**

Parašai.